

УДК 378.1:355.23

DOI 10.32755/sjeducation.2021.02.152

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО ВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО (КОРАБЕЛЬНОГО) ГОСПОДАРСТВА У ПІДРОЗДІЛАХ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Саган Віталій Васильович, старший викладач кафедри логістики,
*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
(29007, Україна, м. Хмельницький, вул. Шевченка, 46,
e-mail: Sagan2161@ukr.net)
ORCID:0000-0003-1042-8353*

У статті визначено й обґрунтовано педагогічні умови майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства в підрозділах Державної прикордонної служби України. Висвітлено педагогічні умови, здатні забезпечити якісну підготовку курсантів до ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах Державної прикордонної служби України. У роботі використовувались методи спостереження, анкетування, вивчення педагогічної документації, незалежна характеристика.

Розроблено педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах Державної прикордонної служби України, що створюють комплекс шляхів покращення процесу підготовки майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства. Обґрунтовані педагогічні умови закладають основу для вдосконалення підготовки майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах Державної прикордонної служби України.

Таким чином, нами визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ: активізація ціннісно-мотиваційного ставлення курсантів до вивчення особливостей та організації військового (корабельного) господарства у підрозділах Державної прикордонної служби України; відбір і структурування змісту навчального матеріалу з урахуванням актуальних вимог до військового (корабельного) господарства, реформування організаційно-штатної структури Державної прикордонної служби України (зміни у структурі навчальних дисциплін, навчально-матеріального забезпечення, спеціальних курсів, факультативів тощо) з урахуванням досвіду країн НАТО; набуття майбутніми офіцерами умінь і навичок на засадах контекстного навчання з використанням потенціалу військового стажування та навчальної практики; професійний

розвиток/саморозвиток науково-педагогічних працівників з питань логістики, а також – створення інформаційно-освітнього середовища для ефективного формування у курсантів необхідних навичок і вмій щодо організації та ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах Державної прикордонної служби України, мотивування в них поглибленого вивчення логістики прикордонного відомства.

Ключові слова: *організація, військове (корабельне) господарство, підрозділи Державної прикордонної служби України, педагогічні умови, забезпечення.*

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL READINESS FORMATION OF FUTURE OFFICERS TO THE OF THE MILITARY (SHIP) ECONOMY MAINTENANCE IN SUBDIVISIONS OF THE STATE BORDER SERVICE OF UKRAINE

Sahan Vitalii, Senior Lecturer of the Department of Logistics,
*National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine
named after Bohdan Khmelnytskyi
(29003, Ukraine, Khmelnytsky, Shevchenko street, 46,
e-mail: a.islamova90@gmail.com)
ORCID: 0000-0003-1042-8353*

The purpose of the article – *substantiation of pedagogical conditions of readiness of future officers for conducting military (ship) economy in divisions of the State Penitentiary Service of Ukraine.*

Methodology. *Analysis, conversation, observation, testing, comparison of practical experience and theoretical knowledge, independent characteristics.*

Results. *The article defines and substantiates the pedagogical conditions of future officers to conduct military (ship) economy in the subdivisions of the State Border Guard Service of Ukraine. The defined pedagogical conditions are able to provide high-quality preparation of cadets for conducting military (ship) economy in divisions of the State frontier service of Ukraine. The methods of observation, questionnaires, study of pedagogical documentation, independent characteristics were used in the work.*

Practical implications. *Developed and substantiated pedagogical conditions for the formation of professional readiness of future officers for military (ship) economy in the subdivisions of the State Border Guard Service of Ukraine create a set of ways to improve the process of training future officers for military (ship) economy. Substantiated pedagogical conditions lay the foundation for improving the training of future officers to conduct military (ship) economy in the units of the State Border Guard Service of Ukraine.*

Value. *The pedagogical conditions of formation of professional readiness of future officers in the subdivisions of the State Border Guard Service of Ukraine are defined and substantiated: activation of value-motivational attitude of cadets to*

studying of features and the organization of military (ship) economy in divisions of the State Border Guard Service of Ukraine; selection and structuring of the content of training material taking into account the current requirements for the military (ship) economy, reforming the organizational and staffing structure of the State Border Guard Service of Ukraine (changes in the structure of disciplines, training, special courses, electives, etc.) taking into account the experience of NATO countries; acquisition of skills and abilities by future officers on the basis of contextual training with the use of the potential of military internship and training practice; professional development/self-development of scientific and pedagogical workers on logistics, as well as - creation of information and educational environment for effective formation of cadets' necessary skills and abilities for organization and management of military (ship) economy in the State Border Guard Service of Ukraine, motivation of in-depth study logistics of the border department.

Key words: organization, military (ship) economy, subdivisions of the State Border Guard Service of Ukraine, pedagogical conditions, provision.

Постановка проблеми. Обраний шлях держави Україна до вступу у НАТО, вимоги освітнього законодавства України в контексті підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів (далі – ВВНЗ) зумовлює Державну прикордонну службу України (далі – ДПСУ) проводити пошук дієвих механізмів для реалізації головного завдання, що покладено на ДПСУ – забезпечення недоторканності державного кордону й охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та винятково (морській) економічній зоні [1].

Вимоги освітнього законодавства України щодо підготовки здобувачів вищої освіти за відповідними спеціальностями поступово стають більш високими, але усе менш спроможними їх виконати стають ВВНЗ. Не є винятком і Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (далі – НАДПСУ). Сьогодні керівництво ДПСУ у першу чергу ставить перед НАДПСУ завдання підготувати висококваліфікованого офіцера-прикордонника. При цьому освітній процес НАДПСУ має бути побудований з урахуванням специфіки діяльності підрозділів ДПСУ і, відповідно, у закладі освіти має бути створено специфічні умови навчання.

Роль військового (корабельного) господарства (далі – ВКГ) у загальній системі всебічного забезпечення органів і підрозділів ДПСУ є найважливішою.

Досліджуючи систему всебічного забезпечення в організації оперативно-службової діяльності органів і підрозділів охорони державного кордону, впроваджуючи її в освітній процес НАДПСУ, ми помітили, що питанням організації та ведення ВКГ в органах і підрозділах ДПСУ уваги приділяється недостатньо. На наш погляд, проблема полягає у низькій підготовленості випусника відомчого закладу освіти з питань організації ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ як теоретично, так і практично.

Питання організації та ведення ВКГ є ключовими під час надзвичайного стану. Це підтверджують події 2014–2021 років у Донецькій, Луганській областях, де суттєві проблеми виникли, в тому числі, внаслідок недостатньої обізнаності військовослужбовців ДПСУ щодо організації обліку й використання матеріальних засобів у польових умовах [2].

Приймаючи захист проходження практичної підготовки в курсантів, аналізуючи звіти стажування науково-педагогічного складу НАДПСУ в органах і підрозділах ДПСУ, ми дійшли висновку, що від питань організації ВКГ значною мірою залежить рівень, якість і своєчасність організації оперативно-службової діяльності підрозділу.

Незважаючи на те, що у НАДПСУ багато уваги приділяють підвищенню якості освіти, універсальності підготовки випусника, його адаптованості до проходження служби на різних посадах у різних підрозділах, особистісній орієнтованості навчального процесу, його інформатизації, виникає потреба в обґрунтуванні педагогічних умов готовності майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах ДПСУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні умови формування та підготовки до певного виду діяльності були досліджені різними науковцями, наприклад, у роботах В. А. Гащука «Педагогічні умови деонтологічної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників» [3], О. П. Гнидюка «Педагогічні умови підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до фізичного самовдосконалення» [4], В. Є. Мозальова «Педагогічні умови моніторингу якості підготовки фахівців у вищих війсь-

кових навчальних закладах» [5], М. Є. Шепель «Педагогічні умови професійної адаптації студентів до простору вищого педагогічного навчального закладу» [6], Р. В. Павленко «Педагогічні умови формування морально-вольових якостей майбутнього командира у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України» [7]. Разом з тим обґрунтування педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ не досліджувалося.

Мета статті – обґрунтування педагогічних умов готовності майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах ДПСУ.

Методи дослідження. Аналіз, бесіда, спостереження, тестування, співставлення практичного досвіду і теоретичних знань, незалежна характеристика.

Виклад основного матеріалу. Актуальність проблеми формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ підсилюється наявними суперечностями:

1) у керівних документах ДПСУ визначено завдання та обов'язки посадових осіб щодо організації та ведення ВКГ у підпорядкованому підрозділі ДПСУ, однак необхідних навчальних дисциплін або окремих тем для опанування цього напряму діяльності в навчальних планах Академії, робочих навчальних програмах дисциплін, що викладаються на кафедрі логістики НАДПСУ, не передбачено;

2) вимоги до якості всебічної професійної підготовленості випускників НАДПСУ постійно зростають, але в навчальних планах надзвичайно мінімізовано кількість аудиторних годин для підготовки здобувачів освіти до організації ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ;

3) сучасні умови забезпечення різноманітних видів прикордонної діяльності потребують ретельної, дієвої, цілеспрямованої професійної підготовленості фахівців з логістики, але на сьогодні не розроблено дієвих форм, методів підготовки категорії військовослужбовців за посадою старшини підрозділу (начальника відділення логістики);

4) у підрозділах ДПСУ посаду заступника (помічника) начальника відділу прикордонної служби з логістики скорочено (частково), на таких підрозділах як відділення інспекторів прикордонної служби цієї посади взагалі не передбачено штатами, але існує практика щодо призначення на посади керівників підрозділів, які мають вищу цивільну освіту, але не мають відповідних знань, умінь, навичок щодо організації ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Зазначені суперечності, звісно, негативно впливають на якість організації ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Тому нами прийнято рішення визначити й обґрунтувати дієві педагогічні умови, які б сприяли усуненню цих суперечностей.

У навчальному посібнику «Педагогіка» В. В. Ягупова подано визначення, згідно з яким формування – це надання певної форми, завершеності процесу становлення особистості, досягнення нею рівня зрілості та стабільності [8, с. 75]. З огляду на це, формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ можна визначити як науково обґрунтовану систему організації та стимулювання їхньої діяльності, що дозволяє розробити їх мотиваційну сферу, вольові якості, сформувати вміння самостійного вдосконалення через включення у самопізнання, самоактуалізацію та самоосвіту.

У навчальному посібнику С. Г. Карпенчук «Теорія і методика виховання» ми звернули увагу на визначення поняття «формування особистості», що використовується у двох аспектах [10].

Перший – формування особистості як її розвиток, його процес і результат.

Другий аспект – формування особистості як її цілеспрямованого виховання – педагогічний підхід.

Формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ – багатоетапний та складний процес, що залежить від багатьох психолого-педагогічних умов.

Ми вважаємо, що педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ – це сукупність заходів навчально-виховного процесу, проведення

яких сприяє найбільш ефективному формуванню зазначеної (досліджуваної) властивості у процесі навчання у ВВНЗ.

У роботі «Сутність, особливості змісту і структура поняття «професійна готовність офіцера прикордонника до ведення військового (корабельного) господарства» [11], професійна готовність до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ виражає ставлення військовослужбовця до дійсності й виявляється в готовності й здатності вирішувати поставлені завдання ВКГ у різних умовах оперативно-службової діяльності органів і підрозділів ДПСУ.

Слід зазначити, що вчені на сьогодні визначають різні умови формування готовності залежно від виду діяльності. Зокрема С. Д. Максименко зауважив, що основними умовами формування вмій і навичок є усвідомлення мети завдання та розуміння його змісту і способів виконання. Успіх формування вмій і навичок найбільшою мірою залежить від свідомого ставлення, готовності особистості до вироблення в собі вмій і навичок, інтересу до кращого виконання дій, пов'язаних з виконанням завдання [9].

Не менш важливу роль, на його думку, у засвоєнні вмій і навичок відіграють умови навчання, правильна організація процесу вправління: послідовність засвоєння дій, поступовий перехід від простішого до складніших завдань, від повільного до швидкого темпу їх виконання.

Погоджуючись із думкою С. Д. Максименка стосовно особливостей розвитку властивостей особистості, ми дійшли висновку, що неусвідомлення мети організації ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ, завдання і розуміння його змісту й способів виконання негативно впливає на особистісний та професійний розвиток, затримує професійне самовизначення та самоактуалізацію майбутніх офіцерів. Важливим компонентом професійної готовності до практичної діяльності в підрозділах кордону в цілому є, зокрема, уявлення про організацію ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ. Курсанти уявляють організацію ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ в аспекті набуття досвіду, оволодіння методикою роботи і звикання до умов праці.

У роботі О. П. Гнидюка «Педагогічні умови підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до фізичного самовдосконалення» ми звернули увагу на педагогічні умови, які сформулював учений Д. Донсков. Серед основних умов він називає такі: посилення дидактичної спрямованості й виховного потенціалу змісту дисципліни; вдосконалення педагогічної майстерності викладачів; забезпечення індивідуального підходу до курсантів і слухачів з урахуванням принципу змагальності й рівня сформованості в них потреби у вдосконаленні [4].

Аналізуючи працю М. Є. Шепель «Педагогічні умови професійної адаптації студентів до простору вищого педагогічного навчального закладу» ми помітили, що довідкова література розглядає умову як чинник методології, який визначає (умова необхідна) чи робить можливим (умова достатня) виникнення певного стану речей (випадки, явища, стосунки, характеристики), а також чинник, який збільшує його ймовірність (умова сприяльна) [6]. Сам же автор розуміє педагогічні умови як сукупність обставин, які сприяють успішній адаптації тих, хто навчається, до простору навчального закладу та до обраного фаху. І ми не можемо з цим не погодитись.

Однією з умов, яку ми визначили, є формування в курсантів зацікавленого ставлення та готовності до майбутньої діяльності.

Ми вважаємо, що курсантам потрібно прищеплювати інтерес до такого роду діяльності як організація ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ. Разом з тим, на наш погляд, слід зауважити, що відповідно до навчального посібника С. Г. Карпенчук «Теорія і методика виховання» [10], умови – це ланка в системі, яка акцентує увагу на наявність відповідних умов, для реалізації мети і цілей, створення умов з метою ефективного здійснення процесу і використання більш оптимального варіанта.

Продовжуючи пошук дієвих умов формування готовності до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ, ми звернули увагу на потребу у стимулюванні особистісних мотивів студентів, їх творчої активності. Ця умова, на нашу думку, сприятиме розвитку самостійності в курсантів.

Підбиваючи підсумок пошуку дієвих педагогічних умов, а також усвідомлення терміна «педагогічні умови», ми дійшли висновку, що «педагогічні умови» є детермінантами, які забезпечують процес формування в курсантів знань, умінь, навичок.

З метою визначення та обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх офіцерів до організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ нами взято на озброєння підходи дослідника О. В. Пожидаєва та під педагогічними умовами підготовки розуміти сукупність обставин життєдіяльності суб'єктів (педагог – курсант), які зумовлюють розвиток особистості, сприяють формуванню готовності до діяльності у новій соціокультурній ситуації [12].

Водночас ми усвідомлюємо, що процес підготовки майбутніх офіцерів до організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ має свою специфіку. Набуття курсантами теоретичних знань, практичних умінь, навичок є визначальним у процесі підготовки і формування готовності майбутніх офіцерів до майбутньої професійної, в тому числі і до питань господарської діяльності.

Узагальнення теоретичних підходів та порад експертів до визначення характеристики понять «педагогічні умови» дозволило нам визначити та обґрунтувати зміст педагогічних умов підготовки майбутніх офіцерів до організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Отже, першою педагогічною умовою нами визначено *активізацію ціннісно-мотиваційного ставлення курсантів до вивчення особливостей та організації ВКГ у підрозділах ДПСУ*.

Ми вважаємо, що підготовка майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ буде ефективною за умови організації системної, цілеспрямованої роботи з формування ціннісно-мотиваційного ставлення в курсантів до організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Для активізації ціннісно-мотиваційного ставлення курсантів до вивчення особливостей та організації ВКГ у підрозділах ДПСУ пропонується планувати й організовувати освітній процес НАДПСУ таким чином, щоб забезпечити опанування випускниками системи відповідних знань, навичок і вмінь, інших

компетентностей та набуття відповідної готовності, що дозволить їм вирішувати типові завдання професійної діяльності під час виконання певних службових функцій та обов'язків. Адже на практиці рівень навичок і вмінь курсантів є значно нижчим від запланованого.

Успіх у виконанні цього завдання буде залежати від фахової, науково-методичної підготовки науково-педагогічних працівників і керівників курсантських підрозділів, які безпосередньо навчають і виховують курсантів, а також – від якості навчально-методичних матеріалів, розроблених кафедрою.

На нашу думку, чинниками, що зможуть активізувати ціннісно-мотиваційне ставлення курсантів до вивчення особливостей та організації ВКГ у підрозділах ДПСУ, може стати бажання курсантів до того, щоб їх ВКГ було здатне якісно, вчасно і в повному обсязі задовольнити потреби особового складу в якісному та смачному харчуванні, відпочинку, речовому майні, грошовому забезпеченні, пально-мастильних матеріалах, будівельних матеріалах, медичному забезпеченні тощо. Також, на нашу думку, мотивацією і цінностями можуть виступати певні знання щодо вимог керівних документів, які регламентують матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, завдану державному майну. Це, у свою чергу, може стати своєрідним «запобіжником» й активізувати адекватне ціннісне ставлення до неналежного ведення ВКГ, неправомірних дій щодо державного майна. З усвідомленням матеріальної відповідальності за організацію ВКГ у підрозділах ДПСУ, упущень і прорахунків щодо досліджуваної діяльності в курсантів сформується ціннісно-мотиваційне ставлення до державного майна й об'єктів ВКГ підрозділів ДПСУ.

Важливим чинником може слугувати організована робота щодо зразково поставленого ВКГ у ООДК і підрозділах кордону ДПСУ, ціннісне, бережливе ставлення до матеріально-технічної бази ВКГ, а також самостійне бажання керівного складу підрозділу кордону конкурувати з іншими підрозділами ООДК щодо якісної організації ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Мотивом до цього можуть слугувати вимоги до зразково організованого ВКГ у підрозділах ООДК ДПСУ.

Відповідно вибудована система щодо зразково поставленого господарства у підрозділі кордону здатна прищепити курсантам відповідне ціннісно-мотиваційне ставлення до організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ.

Створення відповідних механізмів у освітньому процесі НАДПСУ дасть змогу створити комплекс спільних та узгоджених навчально-виховних заходів і дій, спрямованих на забезпечення позитивного впливу на свідомість, волю і почуття курсантів з метою розвитку професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ, формування інтересу, схильності, ідеалів, переконань та сприяння їхньому самовдосконаленню.

Наступною важливою педагогічною умовою формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ, на наш погляд, є *відбір і структурування змісту навчального матеріалу з урахуванням актуальних вимог до ВКГ, реформування організаційно-штатної структури ДПСУ (зміни у структурі навчальних дисциплін, навчально-матеріального забезпечення, спеціальних курсів, факультативів тощо) з урахуванням досвіду країн НАТО*. Результати дослідження свідчать про необхідність врахувати досвід країн НАТО а також Збройних сил України щодо нових підходів у тиловому забезпеченні.

У процесі пошуку можливостей підтримання здатності підрозділів матеріально-технічного забезпечення ДПСУ функціонувати в об'єднаній системі логістичного забезпечення ЗСУ та інших силових структур постало питання щодо впровадження до змісту освітнього процесу кафедр факультету забезпечення оперативно-службової діяльності НАДПСУ сучасних положень логістичного забезпечення підрозділів кордону.

Результати аналізу організаційно-штатної структури підрозділів ДПСУ, організації освітньої діяльності Національної академії дали змогу виявити:

– відсутність системи підготовки молодших спеціалістів, які відповідають за організацію ВКГ у підрозділах ООДК, загонх морської охорони (далі – ЗМО) є свідченням низької підготовки вищевказаного персоналу щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ;

– реформування (оптимізація) організаційно-штатної структури ДПСУ, яке зумовило скорочення в деяких підрозділах посади заступника (помічника) начальника ВПС, призвело до збільшення службового навантаження як на начальника відділення логістики (старшину підрозділу), так і на всіх офіцерів ВПС;

– відсутність у робочій програмі навчальної дисципліни «Статуту Збройних Сил України» позакредитної навчальної дисципліни для набору 2021 року тематики щодо прав та обов'язків посадових осіб органів (підрозділів) ДПСУ, пов'язаних із веденням ВКГ, зумовлюють незнання курсантами функціональних обов'язків за напрямком діяльності щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ;

– відсутність у програмах практичної підготовки 2, 3, 4-го курсів курсантських підрозділів НАДПСУ питань організації та ведення ВКГ у підрозділах ООДК, ЗМО;

– у робочих програмах навчальної дисципліни «Гилове забезпечення охорони кордону» для набору 2021 року для оволодіння знаннями з організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ передбачено лише одну тему: «Основи організації та ведення господарства ООК» у кількості 4-х годин, з яких 2 години виділено для заняття «Організація місць тривалого несення служби на ділянці прикордонного підрозділу».

Ще однією педагогічною умовою підвищення ефективності професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділі ДПСУ нами визначено *набуття майбутніми офіцерами умінь і навичок на засадах контекстного навчання з використанням потенціалу військового стажування та навчальної практики*.

Цю педагогічну умову спрямовано на поєднання отриманих курсантами теоретичних знань із практичною діяльністю, яку

ми пропонуємо передбачити для всіх спеціальностей шляхом включення до програм практичної підготовки 2, 3, 4-го курсів окремих питань з організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ. Для цього ми вважаємо необхідно внести певні корективи до змісту практичної підготовки й додати питання стосовно ВКГ підрозділу ДПСУ, в яких буде проходити практичну підготовку курсант. Для цього кафедрі логістики необхідно розробити перелік питань і методики їх реалізації.

Також цю педагогічну умову необхідно впровадити у практичну діяльність курсантських підрозділів під час організації побуту курсантів й у період проведення навчальних занять шляхом залучення курсантів до господарської діяльності підрозділу (ротного господарства) підрозділу.

Значна кількість практичних занять відбувається під час використання матеріально-технічної бази НАДПСУ кафедрами факультету забезпечення оперативно-службової діяльності, тому виникає необхідність у підготовці науково-педагогічного складу до означеної діяльності шляхом упровадження спецкурсу «Об'єкти ВКГ НАДПСУ і вимоги щодо їх утримання та облаштування». Основним завданням спецкурсу буде забезпечення викладачів психолого-педагогічною підготовкою до впровадження науково обґрунтованих педагогічних умов, забезпечення необхідної теоретичної бази.

Наступною педагогічною умовою є *професійний розвиток/саморозвиток науково-педагогічних працівників з питань логістики*.

Для реалізації цієї педагогічної умови пропонується впровадити/оптимізувати в освітньому процесі НАДПСУ такі заходи, як курси підвищення кваліфікації, стажування, тренінги, обмін досвідом у закладах вищої освіти тощо.

Підвищення кваліфікації можливо здійснювати за декількома варіантами. Наприклад, шляхом відвідування вищих військових навчальних закладів освіти, що спеціалізуються на питаннях тилового, логістичного забезпечення – це Військова академія м. Одеси, Національна академія Національної гвардії України

м. Харків. Цей варіант більше прийнятний для викладачів кафедр логістики, транспортних засобів та інженерного забезпечення охорони державного кордону, загальнонаукових та інженерних дисциплін.

Іншим варіантом підвищення кваліфікації можуть стати спільні заходи з обміном досвіду між викладачами кафедри логістики, офіцерами відділу тилового забезпечення НАДПСУ, озброєння та інженерно-технічного забезпечення. На цій основі можливо поєднати теоретичні знання із практичною діяльністю, залучити до таких заходів курсантів НАДПСУ.

Аналізуючи загальнодоступні інтернет-ресурси офіційних сайтів Міністерства оборони України та Національної гвардії України, сторінки вищих військових навчальних закладів, таких як Військова академія (м. Одеса), Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), звернули увагу на зміни у їх системі підготовки курсантів за напрямом логістики. Зміни визвані реорганізацією всієї системи матеріально-технічного забезпечення як ЗСУ, так і НГУ. Відповідно і у нових підходах до організації логістичного забезпечення ЗСУ та НГУ. Що у свою чергу не повинно залишати осторонь і ДПСУ. Тому виникає необхідність у вивченні організаційно-штатної структури нового Командування сил логістики ЗСУ, підрозділів логістичного забезпечення, їх місце та роль у системі логістичного забезпечення, вивчення керівних документів. Відповідні зміни відбулися і у системі забезпечення НГУ, що у свою чергу потребує ознайомлення і вивчення. Вважаємо за необхідне впровадити в освітню діяльність НАДПСУ експериментальну програму, курс або тренінг щодо нових підходів у системі забезпечення ЗСУ, НГУ на основі нових підходів та інтергувати їх у ДПСУ.

Наступною педагогічною умовою є *створення інформаційно-освітнього середовища для ефективного формування в курсантів необхідних навичок і вмій щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ, мотивування в них поглибленого вивчення логістики прикордонного відомства.*

З цією метою, на наш погляд, на кафедрі логістики доцільно здійснити:

1) створення модульного середовища, що буде містити керівні документи, які регламентують господарську діяльність підрозділів ДПСУ. Також у модульному середовищі кафедри логістики буде розміщено матеріали таких навчальних дисциплін: «Основи логістики», «Військовий тил», «Економіка, організація, забезпечення та планування пально-мастильними матеріалами», «Економіка, організація речового забезпечення», «Економіка, організація продовольчого забезпечення», «Тилове забезпечення охорони кордону», «Технічні засоби служб тилу». Ці дисципліни допоможуть майбутніх офіцерам опанувати специфічні питання, що регламентують організацію та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ;

2) впровадження в навчальний процес кафедри логістики під час проведення практичних занять з курсантами зошита формалізованих документів, який призначений для опанування курсантами практичних питань із веденням службових документів номенклатури тилу.

На нашу думку, з метою вдосконалення проведення групових і практичних занять на кафедрі логістики для створення умов, наближених до реальних, занурення курсантів у практичне вирішення питань ВКГ прикордонного підрозділу доцільним є впровадження праксеологічних тилових кейсів.

Праксеологічні тилові кейси будуть розроблятися для опанування відповідного заняття, теми і будуть використовуватися для усвідомлення відповідного заняття, теми, конкретної ситуації. Відповідні кейси будуть формуватися з урахуванням недоліків, висвітлених у актах аудиту перевірок господарської діяльності ООДК, перевірок офіцерами власної та внутрішньої безпеки підрозділів кордону, інвентаризацій ООДК, а також на підставі завдань, що визначаються колегіями ДПСУ за підсумками звітного періоду, а також – вимог керівних документів щодо організації тилового забезпечення в поточному році, які видаються АДПСУ щороку.

Такий підхід, як з'ясувалося у процесі нашого дослідження, спроможний поєднати й забезпечити теоретичний і практичний досвід, а головне – навчити сучасних підходів щодо ведення та організації ВКГ з практики підрозділів та ООДК.

Крім того, для самостійного опрацювання матеріалів занять щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах кордону науковим колективом НАДПСУ розроблено електронну систему – посібник з експлуатації заправних пунктів ДПСУ, яка дозволяє працювати з нею як через мережу, так і на локальній машині з повним збереженням функціоналу (пошук матеріалів, тестування та ін.) без встановлення додаткового програмного забезпечення.

Використання електронної системи – посібника з експлуатації заправних пунктів ДПСУ з веб-інтерфейсом дає можливість якісно, наочно структурувати матеріал, що викладається. Посібник створено таким чином, щоб його можна було розгорнути як дистанційну систему навчання та оцінювання знань на будь-якому ПЕОМ підрозділу (з мінімальними технічними характеристиками) без використання будь-яких систем керування вмістом (CMS). Є можливість експортувати посібник на локальну машину (чи записати його на носій інформації) з повним збереженням функціоналу, наприклад, як методичні поради для випускників.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, нами визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ:

- активізація ціннісно-мотиваційного ставлення курсантів до вивчення особливостей та організації ВКГ у підрозділах ДПСУ;

- відбір і структурування змісту навчального матеріалу з урахуванням актуальних вимог до ВКГ, реформування організаційно-штатної структури ДПСУ (зміни у структурі навчальних дисциплін, навчально-матеріального забезпечення, спеціальних курсів, факультативів тощо) з урахуванням досвіду країн НАТО;

- набуття майбутніми офіцерами умінь і навичок на засадах контекстного навчання з використанням потенціалу військового

стажування та навчальної практики; професійний розвиток/саморозвиток науково-педагогічних працівників з питань логістики, а також – створення інформаційно-освітнього середовища для ефективного формування в курсантів необхідних навичок і вмінь щодо організації та ведення ВКГ у підрозділах ДПСУ, мотивування в них поглибленого вивчення логістики прикордонного відомства.

Перспективи подальших досліджень. Розроблення структурно-функціональної моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів до ведення військового (корабельного) господарства у підрозділах ДПСУ.

Список використаних джерел

1. Про Державну прикордонну службу: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV із змінами внесеними Законом України від 03.12.2020 р. № 1052-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 11.04.2021).

2. Саган В. В. Вдосконалення матеріально-технічного забезпечення Державної прикордонної служби України на основі впровадження системи збору, обробки і доведення даних про заправку паливом. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Військові та технічні науки. Хмельницький: НАДПСУ, 2018. № 3 (77). С. 150–159.

3. Гашук В. А. Педагогічні умови деонтологічної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Хмельницький, 2016. 233 с.

4. Гнидюк О. П. Педагогічні умови підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до фізичного самовдосконалення: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Хмельницький, 2015. 236 с.

5. Мозальова В. Є. Педагогічні умови моніторингу якості підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Хмельницький, 2017. 236 с.

6. Шепель М. Є. Педагогічні умови професійної адаптації студентів до простору вищого педагогічного навчального закладу. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служ-*

би. Серія: Педагогічні та психологічні науки. Хмельницький: НАДПСУ, 2010, № 56. С. 143–145.

7. Павленко Р. В. Педагогічні умови формування морально-вольових якостей майбутнього командира у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби*. Серія: Педагогічні та психологічні науки. Хмельницький: НАДПСУ, 2009. № 49. С. 45–49.

8. Ягулов В. В. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 559 с.

9. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. та доповн. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 288 с.

10. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. Київ: Вища шк., 1997. 304 с.

11. Саган В. В. Сутність, особливості змісту і структура поняття «професійна готовність офіцера прикордонника до ведення військового (корабельного) господарства». *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби*. Хмельницький: НАДПСУ, 2021. № 1. С. 283–298.

12. Пожидаєва О. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до консультативної діяльності / Наукові записки: зб. ст. Серія: Психолого-педагогічні науки. 2012. № 6. С. 133–139.

References

1. Ukraine (2003), *On the State Border Guard Service*: Law of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (accessed 11 April 2021).

2. Sahan, V. V. (2018), Improving the logistics of the State Border Guard Service of Ukraine based on the introduction of a system for collecting, processing and proving data on refueling, *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, Series: Military and technical sciences, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, № 3 (77), pp. 150–159.

3. Hashchuk, V. A. (2016), *Pedagogical conditions of deontological training of future border guards*: PhD in Pedagogy thesis, Khmelnytskyi.

4. Hnydiuk, O. P. (2015), *Pedagogical conditions preparation of future border guards for physical self-improvement*: PhD in Pedagogy thesis, Khmelnytskyi.

5. Mozaliova, V. Ye. (2017), *Pedagogical conditions for monitoring the quality of training in higher military educational institutions*: PhD in Pedagogy thesis, Khmelnytskyi.

6. Shepel, M. Ye. (2010), Pedagogical conditions of professional adaptation of students to the space of higher pedagogical educational institution, *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, Series: Pedagogical and psychological sciences, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, № 56, pp. 143–145.

7. Pavlenko, R. V. (2009), Pedagogical conditions for the formation of moral and volitional qualities of the future commander in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, Series: Pedagogical and psychological sciences, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, № 49, pp. 45–49.

8. Iahupov, V. V. (2002), *Pedagogy*: manual, Lybid, Kyiv.

9. Maksymenko, S. D. (2010), *General Psychology*: manual, Center for Educational Literature, Kyiv.

10. Karpenchuk, S. H. (1997), *Theory and methods of education*: manual, High school, Kyiv.

11. Sahan, V. V. (2021), The essence, features of the content and structure of the concept of professional readiness of a border guard officer to conduct military (ship) economy, *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, № 1, pp. 283–298.

12. Pozhydaeva, O. V. (2012), Pedagogical conditions of preparation of future social pedagogues for consultative activity, *Scientific notes*, Series: Psychological and Pedagogical Sciences, № 6, pp. 133–139.